Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni istungi protokoll nr 108

Tallinn, Toompea Esmaspäev, 09. november 2026

Algus 13.15, lõpp 14.45

Juhataja: Anastassia Kovalenko-Kõlvart (esimees)
Protokollija: Airi Ausmees (konsultant)
Võtsid osa:
Komisjoni liikmed: Rain Epler, Mario Kadastik, Irja Lutsar, Priit Sibul, Riina Sikkut
Komisjoni ametnik: Anu Kärtner (nõunik)
Puudusid: Eerik-Niiles Kross ja Stig Rästa
Kutsutud: Kaitseminister Martin Herem, Kaitseministeeriumi kantsler Kristjan Mäe ja strateegilise kommunikatsiooni osakonnajuhataja asetäitja Roland Muroff, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse peadirektori asetäitja Asko Kivinuk, siseauditi juht Siiri Koplimaa, sisekontrolli ja julgeoleku juht Ago Iloste ning meediasuhete ekspert Andra Nõlvak (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:
1. Nädala töökava kinnitamine
2. Korruptsiooniohud kaitsevaldkonnas. Lepingud Datasel SRL ja Arca Defense'iga. Jätkuarutelu
3. Komisjoni esindaja nimetamine Euroopa Komisjoni õigusriigi raporti „Rule of Law Report" kohtumisele Brüsselis 3. detsembril 2026
4. Info ja muud küsimused

Istungi avalik osa on järelevaadatav Riigikogu Youtube`i kanalil (link videole).

1. Nädala töökava kinnitamine

Nädala (09. november - 15. november 2026) töökava
Esmaspäev, 09. november 2026 kell 13.15
1. Nädala töökava kinnitamine
2. Korruptsiooniohud kaitsevaldkonnas. Lepingud Datasel SRL ja Arca Defense'iga. Jätkuarutelu
3. Komisjoni esindaja nimetamine Euroopa Komisjoni õigusriigi raporti „Rule of Law Report" kohtumisele Brüsselis 3. detsembril 2026
4. Info ja muud küsimused

Otsustati:
1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Rain Epler, Mario Kadastik, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Irja Lutsar, Riina Sikkut).

2. Korruptsiooniohud kaitsevaldkonnas. Lepingud Dataseli ja Arca Defence'iga. Jätkuarutelu

Anastassia Kovalenko-Kõlvart tervitas istungil osalejaid ja tutvustas külalisi. Ta juhatas päevakorrapunkti sisse viidates, et korruptsioonivastane erikomisjon on ajendatuna Riigikontrolli auditiaruandes „Riigi 2025. a aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus" väljatoodud puudustest kaitsevaldkonnas, sh Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (RKIK) ja Kaitseväe finantsjuhtimises, käsitlenud sama teemat 2026. a sügisese istungijärgu vältel koos käesoleva istungiga kokku üheksal istungil - 3.septembril, 10. septembril,14.septembril, 16.septembril, 21.septembril, 28. septembril, 12.oktoobril, 21.oktoobril sh kohtudes Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (RKIK) ja Kaitseministeeriumi juhtide ning Riigikontrolliga, Datasel SRL lepingulise esindajaga ning RKIK endise siseaudiitoriga.
Seejuures ei ole komisjon saanud endiselt täit ülevaadet tehingute kujunemisest, millega Kaitseministeerium/RKIK on võtnud Eestile võimalikke kohustusi vahendades kaitseotstarbelist varustust ja vahendeid Euroopa Liidu Kaitsekoostöö sihtriikidele.
RKIK-s toimus 5-7.oktoobril 2026 Euroopa Komisjoni (EK) rahutagamisrahastu paikvaatlus, mille osas Kaitseministeerium teatas 12.oktoobril 2026 , et see on projekti lõppemise protsessi tavapärane osa, mida asekantsler kirjeldas alljärgnevalt: *Praeguse paikvaatluse põhifookus oli tutvuda RKIKi hankeprotseduuride, lepingute detailide ja ametliku kirjavahetusega (eelkõige lepingute ülesütlemine, leppetrahvid jms) ning samuti tutvuti ka õiguskaitsevahendite rakendamise dokumentatsiooniga, et veenduda hoolsuskohustuse täitmistes. Paikvaatluse tulemina valmib lähima kahe kuu jooksul raport European External Action Service (EEAS) juhtkonnale.*
Kaitseministeeriumis moodustati töörühm selgitamaks välja Datasel SRL-ga seotud protsessid alates suhete esmasest loomisest. Selle töörühma raporti valmimise tähtajana nimetati 2026.a oktoobri lõppu.
Käesoleval istungil soovib komisjon saada ülevaadet nii EK rahutagamisrahastu paikvaatluse käigust, selle raames toimunud kohtumistest ja muust tööst ning järeldustest ning Kaitseministeeriumi töörühma tööst ja järeldustest.
Komisjon on valmis minema käesoleval nädalal ka materjalidega (sh ministeeriumi ja RKIK suhtlus Datasel SRL ja ARCA Defense ja nende vahendajatega) tutvuma RKIK-i või Kaitseministeeriumisse, et näha kogu kirjavahetust seoses nende ettevõtetega.

Martin Herem ütles, et ministeerium on valmis töörühma tööd komisjoniga jagama. Töörühm vaatas 8-30.oktoobril 2026 Datasel SRL-ga tehingute sõlmimise protsessi vastavust kehtivale korrale.

Kristjan Mäe ütles, et ministeeriumi ja RKIKi 10 ametiisikut vaatasid läbi 428 gigabaiti RKIK ja ministeeriumi dokumendihalduses, e-postkastides ja salastatud teabe andmestikus ja muudest keskkondadest pärit andmeid saamaks ülevaade Datasel SRL-ga seonduvast kirjavahetusest ja muust dokumentatsioonist hindamaks nende kooskõla kehtinud kordadega. Töö fookus ei olnud õigusrikkumiste või üksikute isikute vastutuse väljaselgitamisel – see on õiguskaitseasutuste pädevuses. EK rahutagamisrahastu lepingud sõlmiti olukorras, kus Ukrainal oli vahetu vajadus laskemoona ja muu varustuse järgi ning liikmesriikidelt oodati võimalikult kiiret reageerimist. Võimalikke lepingupartereid, kes lühikese ajaraamiga oleksid saanud vajalikke vahendeid anda, oli vähe ning olid seotud riskidega. EK rahutagamisrahastu lõpparuande kohaselt jõudis Ukrainasse edukalt kokku 93 280 ühikut, s.o 450 miljoni euro eest. Nii nagu on oluline vastutus abi kohalejõudmise osas, on ka olulised protseduurid, mis tagaksid lepingupartnerite võimekuse ja riskide hindamise, et dokumenteeritud ja põhistatud otsuste abil saaksid head kavatsused realiseeruda. Kaitseministeeriumi valitsemisalas tuleb tagada kiiret, usaldusväärset ja tulemuslikku tegutsemist toetavad protsessid. Kiireloomulise abi vahendamise praktika tehinguteni jõudmiseks ja nende sõlmimiseks kujunes töö käigus.

Datasel SRL-ga tehingutega seonduvat suhtlust ei ole täna võimalik täies mahus taastada, selles osas toimub ka koostöö õiguskaitseasutustega. Lepingute üksikasjalik käsitlemine avalikul istungil ei ole võimalik, kuid komisjon saab tutvuda täismahus aruande, lepingute ja muu materjaliga.
Töörühm leidis, et partnerite valiku põhjendused ja taustakontroll oleksid pidanud olema põhjalikumad, sest uuritud tehingute osas ei olnud kogu vajalik teave süsteemselt dokumenteeritud, dokumendid ei olnud alati leitavad ja/või seotavad otsustega. RKIK-l puudub juurdepääs taustakontrolliks vajalikele kõigile andmestikele. Erandhangete riskide maandamise raamistik peab tugevam olema ja kõrgema riskiga tehingute osas paremad kontrolliprotseduurid. Otsustuskoosolekute protokollid ei olnud alati piisavalt põhjalikud ja tundlikematel teemadel ei ole alati võimalik tuvastada arutelude sisu ja osalejaid. Märgukirjade kvaliteet oli ebaühtlane, nt ei ole mõnel juhul piisavalt taustateavet, otsustamiseks vajalikke fakte ja riskide kirjeldusi. Mõnel juhul on tehtud päevakorraväliseid otsuseid ilma kohase aluseta ning teabehalduse ja infoturbe nõuete järgimises on olnud puudusi. Samuti ei ole järjepidevalt dokumenteeritud eri suhtluskanalites toimunut, registreeritud kõiki e-kirju. Kuigi kogu teave ei pruukinud olla leitav, ei ole neid puuduseid nii palju, et tehtu õiguspärasust ei saaks hinnata. Olemasolev teave ja dokumentatsioon oli kontrollitav ning tänaseks on registreeritud ka varem registreerimata andmeid. Andmete, dokumentide, suhtluse tahtlikku varjamist ega kustutamist ei ole olnud. Taustakontrolli ei olnud süsteemselt dokumenteeritud. Esimene dokumenteeritud kontakt Datasel SRL vahendajaga pärineb 1.detsembrist 2023, kuid olemasoleva teabe põhjal ei saa kinnitada, et see oli päris esimene kontakt.
Kaitseministeeriumi valitsemisala otsustusprotsessid on reguleeritud ja rollid selged, kuid otsuste sisulist kvaliteeti tuleb tõsta ja niisuguste juhtumite korral paremini dokumenteerida. Otsused ise olid arusaadavad ja formaalselt dokumenteeritud, kuid protokollide lakoonilisus ei võimaldanud hinnata arutelude põhjalikkust, võimalikke eriarvamusi ega otsuste aluseks olnud kaalutlusi. Samuti vajavad paremat dokumenteerimist väljaspool tavapärast otsustusprotsessi tehtavad otsused. Märgukirjadele tuleb kehtestada ühtsed kvaliteedinõuded.
Datasel SRL-ga tehtud tehingud ja rahastamisinstrumendi valik otsustati kooskõlas Kaitseministeeriumi valitsemisala otsustusprotsessiga. Töörühma hinnangul oleks kõrge riskiga tehingute puhul olnud põhjendatud põhjalikumad partneripõhised riskihinnangud. Tehingute otsustusprotsess ja lepingute sõlmimine vastasid üldjoontes kehtivatele nõuetele. Lepingutele eelnenud otsustusprotsess, läbirääkimised ja lepingute tingimused olid kooskõlas RKIK-i pädevuse, hankekorra, valitsemisala hankekorra ja kohalduvate õigusaktidega.
Datasel SRL-ga sõlmitud viie lepingu osas ei olnud tegu üksiku ebaõnnestunud tarnega, vaid 2025. aasta jooksul järk-järgult mitmest lepingust tulenevate tarnijapõhiste riskide realiseerumisega tulenevalt puudustest ettevõtte tegeliku tarnevõime, komponentide kättesaadavuse ja tarneaegadest kinnipidamisel. Neid ettemakseid tehti iga lepingu alusel eraldiseisvalt, vastavalt igas konkreetses lepingus ettenähtud tähtajale. Kuna makseid tehti lühikese aja jooksul, ei olnud RKIK-il järgmiste maksekohustuste täitmise hetkeks võimalik lepingupartneri tarneviivitusi ja kauba mittevastavust tuvastada. Nende tehingute oluline taust oli ukrainlaste jaoks väga kriitiline 2024. aasta, kui nende mitmekülgne, kiire ja julge toetamine oli ainuõige kaitsepoliitiline otsus ja eesmärk. Samas nõuab õigete eesmärkide nimel kiirelt ja julgelt toimetamine, et seda kõike tehtaks võimalikult korrektselt, mistõttu Datasel SRL kaasus on olnud õppetund tagamaks kriisideks, kiireloomulisteks hangeteks efektiivne, lihtne, lühike ja kiire otsustus- ja dokumenteerimisprotsess.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart leidis, et võrreldes komisjoni senise inforuumiga ei sisalda Kaitseministeeriumi töörühma kokkuvõte uut teavet. Komisjoni eesmärk on olnud tuvastada Datasel SRL-ga suhete loomise algus ja põhikontaktid. Mis oli Datasel SRL-ga suhtlemise sisu selle alguses, mis töörühma andmetel on jälgitav kuni 1. detsembrini 2023 ja kuidas kontakt tekkis?

Kristjan Mäe vastas, et töörühm sai kontrollida vaid ametlikes teabekanalites olevat teavet, mille alusel sai teha vaid järelduse, et valitsemisalas oli see kontakt 1. detsembril 2023.

Täpsemalt saab seda kommenteerida materjalidega tutvumise käigus.

Asko Kivinuk täiendas, et tegemist oli Erik Malmstead'i poolt saadetud kalendrikutsega RKIK peadirektorile.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart ütles, et ka E. Malmstead ise on meedias viidanud 2023. a detsembri algul toimunud suhtlusele. A. Kovalenko-Kõlvart küsis, kas töörühm küsis välja ja käsitles ka suhtlusrakenduses Signal toimunud vestlusi.

Asko Kivinuk vastas, et Signalis toimunud suhtlust ei ole kajastatud. Töörühm tuvastas, et osa suhtlust toimus ka väljaspool ametlikke otsustusprotsessi kanaleid ja niisuguse teabe taastamine, kättesaamine, dokumenteerimine ongi väga keeruline. RKIK-il Kaitseministeeriumi valitsemisalana, jäävad käed lühikeseks ja uurimisasutused saavad oma pädevuse ulatuses edasi toimetada. RKIK teeb kõik endast oleneva, et uurimisasutusi nende toimingutes vajaduse korral toetada.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart leidis, et kohane oleks olnud leida ka suhtlusrakenduses Signal toimunud vestlused, millele on viidanud endine kantsler Kaimo Kuusk. Kui komisjoni istungite käigus on selgunud, et otsustusprotsess toimus just niisugustes kanalites, mille osas endine minister H. Pevkur on nimetanud, et ta on oma sõnumivahetuse ära kaotanud, kuna see jäi ta endisesse telefoni. Kaitseministeeriumil peaks olema võimalik Signalis toimunud vestlused saada ning jagada seda teavet komisjoniga. Kas on tuvastatud, kuidas ja miks algas suhtlus vahendaja kaudu ja edaspidi suhtles RKIK otse Datasel SRL-ga? Sh kas on leitud E. Malmstead'i pöördumine vahendustasu saamiseks?

Asko Kivinuk vastas, et otsustuskoosoleku materjalid olid väga lakoonilised ja kogu arutelu ei ole võimalik tagantjärele tuvastada. Materjali on palju ning vahendustasu on mainitud. Komisjoni liikmetel on kogu raporti ja kõikide lisadega võimalik ametlikult õigel tasandil tutvuda.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart kinnitas, et komisjon tutvub materjalidega oma järgmise korralise istungi raames ja küsis, kas Miava Capital LTD-ga toimunud suhtluse osas on tuvastatav kontakti loomise aeg ja asjaolud?

Asko Kivinuk vastas, et Miava Capital LTD-ga toimunud suhtlust ei oska ta praegu kommenteerida.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart mainis, et Miava Capital on üks Datasel SRL-ga seotud vahendajaid ning lootis, et saab vastuse oma küsimustele materjalidega tutvudes. A Kovalenko-Kõlvart küsis Datasel SRL kaasuse osas toimunud EK rahutagamisrahastu paikvaatluse käigu ja järelduste kohta.

Asko Kivinuk kinnitas, et paikvaatlus on projekti rutiinne osa ja selle eesmärk oli tutvuda Venemaa külmutatud varade erakorraliste tulude kasutamise esimese vooruga, RKIK-i sõlmitud viie lepingu ettevalmistamise, sõlmimise ja täitmisega seotud otsuste ja protsessidega. Paikvaatlus kestis 3 päeva ja tutvuti ajajoontega ning RKIK vastas kõigile küsimustele, saatis materjale, mida EK soovis tõlkida. Paikvaatluse kokkuvõte on EK sisedokument.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas juhul kui leitakse, et Eesti on nende vahenduslepingute osas rikkunud hoolsuskohustust, võib juhtuda, et Eestilt nõutakse raha tagasi.

Asko Kivinuk ütles, et EK-l on õigus nõuda tagasi raha, mida ei ole kasutatud eesmärgipäraselt, kuid see ei muuda seda nõuet lepingupartneri suhtes, kelle vastu see nõue

üleval on.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart juhtis tähelepanu, et EK-ga sõlmitud lepingu osas vastutab Eesti EK ees, millest tulenevalt peaks EK või EK rahutagamisrahastu informeerima kas RKIK-i või Kaitseministeeriumi oma järeldustest. Kuidas see protsess välja näeb?

Asko Kivinuk pidas võimalikuks, et Eestile saabub paikvaatluse lõppotsus.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas EK esindajad tutvusid paikvaatluse käigus ka toimunud kirjavahetusega, mis pandi kokku suhteliselt hiljuti.

Asko Kivinuk ütles, et kirjavahetuse korrastamine käis paralleelselt EK rahutagamisrahastu paikvaatlusega, mistõttu osaliselt sai neid kirju tutvustada töö käigus ning mõnes osas anti vastused tagantjärele.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis vahenduslepingute doonorriikide võimalike tagasinõuete kohta. Kas nõude on esitanud nt Taani, kes rahastas Datasel SRL-ga sõlmitud lepinguid 9,5 miljoni euro ulatuses ja Holland?

Asko Kivinuk vastas, et kõigi asjaomaste riikidega suheldakse tihedalt.

Riina Sikkut palus selgitada lepingute omavahelisi suhteid ja struktuuri, mis võimaldas teha makseid samale lepingupartnerile ühe lepingu eest, kui teise lepingu osas tarned juba hilinesid.

Asko Kivinuk selgitas, et Datasel SRL-ga sõlmiti lühikese aja vältel viis lepingut. Riskid, mis lõpuks realiseerusid, ei olnud otsustamise hetkel veel piisavalt kaalukad, et edasised lepingud jätta sõlmimata. Riskikäitumistele reageeritakse operatiivselt ning eraldiseisvalt ikkagi need lepingud sõlmiti ja ükshaaval nende lepingutega siiski ettenähtud ettemaksed tehti. Dokumendijadast jookseb väga selgelt välja see ajamoment, mil RKIK mõistis, et nüüd need riskid hakkavad realiseeruma – partner, kas ei vasta või ei tee seda õigeaegselt, venitab, toob erinevaid ettekäändeid. Kõik need elemendid kogu selle uurimisrühma töö käigus said väga konkreetselt selgeks, mis ajahetkest selline tavapärane hea koostöö muutus ja kuni selleni välja, et lõpuks need lepingud tühistati ja esitati nõuded, mida täna menetletakse kohtus ja arbitraažis.

Priit Sibul viitas komisjoni istungile, kus Datasel SRL lepinguline esindaja Eestis advokaadibüroo Linklaw väitis, et neil on hea tahe ja soov endiselt mingile kokkuleppele jõuda. Kas selles osas toimub midagi paralleelselt kohtu- ja arbitraažimenetlusega? Teiseks käsitletakse avalikkuses igakülgselt nende tehingutega toimuvat, mistõttu on üllatav, et ministeerium ja RKIK seadsid töörühma fookuse nii kitsalt jälgimaks toimunu vastavust kordadele. Endine minister väitis, et tal kadusid ära toimunuga seonduvad sõnumid, kuid endine kantsler Kuusk ütles, et tal on kõik sõnumid alles. Kas töörühma jaoks ei olnud oluline selle analüüsi kontekstis kõiki allikaid kasutades rohkem teada saada? Kas töö jätkub ja võetakse arvesse ka endise kantsleri Kaimo Kuuse (Kuusk) valduses olevad sõnumid või on selle teema uurimine ministeeriumis lõpetatud?

Martin Herem vastas, et kuigi töörühm võiks oma töös veel kaugemale minna, piirati töörühma ülesanne Kaitseministeeriumi valitsemisala dokumendihaldussüsteemidega. Sellest fookusest kaugemale minnes ja nt vahendajatele nõudeid esitades ja muid toiminguid tehes asuks töörühm tegema Kaitsepolitseiameti ja EK pädevusse kuuluvaid toiminguid, mille osas Kaitseministeeriumil pädevus puudub. Datasel SRL on teinud pakkumise kompensatsiooni osas ukrainlastele, kuid tänaseks ei ole ukrainlased meile vastanud, kas nad tahaksid midagi sellest pakkumisest saada. Võimalik, et ukrainlased vastavad midagi Datasel SRL-le. Otsustusprotsessi käigus tehtud protokollides on fikseeritud, et Ukrainale laskemoona

hankimisel ei soovi tootjad neid lepinguid avalikult sõlmida ja selleks tuleb leida vahendusettevõtteid. Vahendusettevõtete osas ongi keeruline taustakontrolli teha. Kui tootja kinnitab ettevõtte sobivust, minnakse sellega edasi. Ettemaksud tehti 30–50%, kuid mitte täies ulatuses ning tarniti ka kaupa, mille nõuetele vastavus ei ole piisav.

Rain Epler küsis, kas seoses suhtlusrakendustes tööalaste erasõnumite osas on muudetud sisemisi kordasid, instrueeritud valitsemisalas töötavaid inimesi? M. Heremi sõnavõtust nähtus, et nt Kaitsepolitseiamet saaks erasõnumeid küsida ja kasutada. Teiseks – kuidas tulevikus vahendajatega suheldakse? Käesoleval juhtumil isik mingi aeg tundis end vahendaja rollis olevat ning hiljem jäeti ta sealt tehingust välja. Info valdkonna tegijate vahel liigub, mistõttu on kohane küsida, kuidas Eestil edaspidi on võimalik kontakte ja vahendeid leida.

Martin Herem kinnitas, et suhtlusrakendusse Signal tuleb pidevalt sõnumeid ning kui need peaksid muutuma nt seotuks hankega, siis oleks väga otstarbekas, kui need pildid suhtlusest oleksid jäädvustatud. Sotsiaalmeedia kasutamine ametialaselt ongi vastuoluline. M. Herem nentis, et ka temale on saabunud niisuguseid pöördumisi ja ta on edastanud need kantslerile või RKIK-le, kuivõrd pöördumiste sisu kuulub nende pädevusse. Kui pole teada, kas niisugused kontaktid kuhugi viivad, tundub nende kõigi registreerimine olevat mõttetu. Samas, tagantjärele võivad asjad teistmoodi paista ning kuigi niisuguse suhtluse registreerimist on arutatud, puudub sellele veel ühene lahendus, mis kahtlemata tuleb leida.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis Datasel SRL-le tehtud ettemaksete kuupäevade kohta.

Asko Kivinuk viitas, et päeva täpsusega kuupäevi saab vaadata dokumentides, mida istungile kaasa ei võetud.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart tõi välja kaitseotstarbelise varustuse vahendamise kajastamise riigieelarves. Seda on käsitletud peale korruptsioonivastase erikomisjoni ka Riigikogu muude töövormide poolt. Nägime otsustuskoosoleku materjale ja märgukirja, kus olid 2024. aastal selgelt toodud välja niisuguse tehingu riskid meie riigieelarvele. Samal ajal Riigikogu rahanduskomisjonis ja ka täiskogul nende riskide nimetamisel töötati Kaitseministeeriumis välja muudatusettepanek, mille kohaselt riigieelarvele niisuguste tehingutega ühtegi riski ei teki. Samas sõnastuses on see kirjas ka 2025. a ja 2026. a eelarves ning selle kohta küsides vastati alati, et ühtegi riski tegelikult ei ole. Nüüdseks oleme näinud märgukirju ja ka analüüsi, mille kohaselt on võetud riske 60-100 miljoni euro ulatuses, kuid Riigikogu täiskogus, komisjonides ega ka avalikkuse ees seda teavet ei avaldatud. Mh on ka peaminister nentinud, et see ei olnud korrektne. Kaitseotstarbelise varustuse riske riigieelarvele käsitlesid ministeeriumi erineva tasemega ametnikud, st neile oli antud suunis riigieelarve muudatusettepaneku sõnastuse osas. Kus niisugune kokkulepe tehti? Kas seda küsimust töörühm raportit tehes kordagi ei analüüsinud? Kas tänaseks on ka Kaitseministeerium riskide ja riigieelarve suhet uurinud ja saab kommenteerida, miks otsustati riskidest Riigikogule mitte rääkida ja kelle poolt läks sellise muudatusettepaneku sõnastus riigieelarvesse?

Martin Herem kommenteeris, et Riigikontrolli audit on need asjaolud juba tuvastanud, samuti öelnud, et riigi tasandil on kokku leppimata, mis ulatuses, mis tasandil ja kes riigi tasandil riske võib võtta. Kaitseministeeriumi töörühma mandaat ei sisaldanud hinnangu andmist eelmise kaitseministri selgitustele kaitseotstarbelise varustuse riigieelarves kajastamise kohta.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart resümeeris, et Kaitseministeerium ja RKIK teadsid neist riskidest ning kolm aastat järjest eksitati Riigikogu kinnitades riskide puudumist riigieelarvele. Seega on kohane uurida, kuidas jõudis riigieelarvesse kinnitus, et riske ei ole. Oluline on niisuguseid olukordi rohkem mitte tekitada.

Martin Herem ütles, et riski riigieelarvele võidakse mitmeti mõista. Risk riigieelarvele võib seisneda olukorras, kui kohustuste eest tuleb maksta riigieelarvest väljastpoolt Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvet. Kaitseministeeriumis peeti sel ajal nende lepingute riskide maandamisega silmas Kaitseministeeriumi aastast eelarvet ja näiteks muuhulgas sedasama Ukraina toetusmeedet.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart palus selgitada erandhanke protseduuri, sh kas Datasel SRL-ga tehinguid tehes tehti midagi teisiti.

Asko Kivinuk selgitas, et töörühm tuvastas, et kõik tehti vastavalt kehtivale korrale. Erandhange on riigihangete seaduses lubatud hankemenetluse viis. Komisjon ei hinnanud kas kõik hea tavaga seotud asjad, taustakontroll, oli piisavalt põhjalik. Lõpparuanne järeldab, et Datasel SRL-ga sõlmitud lepingu protseduuride järgimine ei erinenud kuidagi teistest, kokku 18 lepingust, mis õnnelikult Ukrainasse jõudsid.

Martin Herem lisas, et kõik need 350 miljoni euro eest tehtud tehingud ja täna veel tarnitavad 50 miljoni euro eest tehtavad kaitseotstarbelised tarned on sisuliselt kõik erandhanked. Datasel SRL-ga tehtud tehingutega seotud dokumentatsioon ei olnud algselt täies ulatuses nõuetekohaselt registreeritud ja see raskendas info leidmist. Siiski ei olnud need lüngad sellise mahu ega kaalukusega, mis oleksid muutnud nõuetele vastavuse kontrollimise võimatuks. Niisiis - kuigi need lepingud on kõik erandkorras sõlmitud, on küll näha, et mingid dokumendid on hiljem vormistatud või täidetud, mingid protokollid on hiljem allkirjastatud.

Asko Kivinuk täiendas, et tänaseks on protseduure täiendatud ja uutele reeglitele toonased menetlused enam ei vastaks. Komisjonil on võimalik tulla tutvuma raportiga, mille kokkuvõtte kohaselt oli otsusteks alus, otsused olid fikseeritud ning eraldi otsus oli mõnede otsuste tegemine väiksema isikute ringi poolt.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart pidas jätkuvalt vajalikuks tutvuda ka suhtlusrakenduses Signal peetud vestlustega, mis viimati olid alles nii endisel kantsleril Kaimo Kuusel (Kuusk) ning Kusti Salmil ning palus kinnitust, et lõppraportist lähtudes muudetakse ka kaitsevaldkonna sisereegleid.

Asko Kivinuk kinnitas, et see on oluline.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis suhete tekkimise kohta Arca Defense'ga.

Kristjan Mäe kinnitas, et ka Arca Defense osas saab komisjon materjalidega tutvuda.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart viitas, et Riigikontroll ütles, et neil läks väga kaua aega enne kui nad Datasel SRL-ga sõlmitud lepingute materjalid kätte said. RKIK endine siseaudiitor tegi suhete arengust Datasel SRL-ga esialgse raporti, misjärel RKIK otsustas selle tööga mitte jätkata. Miks selle tööga edasi ei mindud? Kas töörühm nägi ülesannet täites, et valdav osa suhtlust toimus suhtlusrakendustes?

Siiri Koplimaa selgitas, et esialgne aruanne ei kajastanud sellist informatsiooni, millega edasi minna. Igasugune tõendusmaterjal peab olema kontrollitud ja dokumenteeritud. Käesoleval ajal olemegi arutamas osaliselt just toonase töö jätku, kuigi konkreetselt selle auditi tulemustega jätkamine ei olnud töörühma uurimisülesanne.

Riina Sikkut ütles, et 11. novembril 2026 on Riigikogu täiskogus esimesel lugemisel korruptsioonivastase erikomisjoni algatatud eelnõu SE974, mis puudutab pöörduste efekti, jahtumisperioodi. Kuivõrd eelnõu algatamise ajend tuli kaitsevaldkonnast, on kohane küsida Kaitseministeeriumi seisukohta valitsemisalas jahtumisperioodi rakendamise kohta. Teiseks – kas ministri ametikohale asudes on optsioonid antud ettevõtetele tagasi või on veel

täiendavaid riske?

Martin Herem ütles, et tal ei ole seoseid ettevõtetega alates ajast kui ta ministrikandidaadina Riigikogu ette astus. Optsioonid lõpetati. Optsioone on võimalik ka müüa, see annaks õiguse saada kasumit, aga lõpetati optsioonid ja leping.

Kristjan Mäe lisas, et eelnõust SE974 tulenevat pöörduste reeglistikku asutakse ministeeriumis arutama. Datasel SRL lepingute kujunemist uuriv töörühm kasutas ainult ametliku suhtluse teavet, kuigi me ei pruugi teada kui palju käsitleti seda teemat eravestlustes.

Martin Herem ütles, et raportit koostades välditi kattuvust õiguskaitseasutuste tööga ning töörühma järelduste abil saab ministeeriumi valitsemisala reeglistikke parandada ja muuta. Protokollid on edaspidi põhjalikumad ning kontaktide registreerimise osas tuleb nad edaspidi kajastada nt lobikontaktidena.

Kristjan Mäe märkis, et suhtlusrakenduste isiklikes postkastides tekkinud suhtluste arenemine ametialasteks ei ole kindlasti mitte ainult kaitsevaldkonna küsimus, mistõttu on kohane valitsusasutuste, tõenäoliselt ka isegi Riigikogu liikmete erakanalites toimunud suhtlust tõlgendada otsuste või suunistena. Kaitseministeerium on uurimisrühma raporti tulemustes teavitanud kohustusest teabevahetus registreerida. Osa uurimisrühma järeldustest võrsunud ettepanekuid käsitlevadki valitsemisala kordade muutmist.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart tänas külalisi ja komisjoni liikmeid ning ütles, et komisjoni järgmise istungi raames tutvub komisjon Kaitseministeeriumi töörühma materjalide ja järeldustega.

Istungi kinnine osa

3. Komisjoni esindaja nimetamine Euroopa Komisjoni õigusriigi raporti „Rule of Law Report“ kohtumisele Brüsselis 3. detsembril 2026

Kohtumine toimub 3. detsembril 2026 ja kestab 9.00 – 13.00, millele järgneb *networking lunch.* Osalevad parlamentide esindajad koos teadlaste ja EL Põhiõiguste Ameti esindajatega ning käsitletakse soovituste rakendamist. Kutse on saanud ka põhiseaduskomisjon ja osalemise kohta oodatakse tagasisidet 19. novembriks 2026.
Iga aasta veebruaris-märtsis on komisjon andnud oma valdkonna vastused Euroopa Komisjoni õigusriigi raporti „Rule of Law Report“ küsimustele. Komisjoni liikmed said kutse koos materjalidega 3. novembril .2026.

4. Info ja muud küsimused

11. novembril 2026 on Riigikogu täiskogus esimesel lugemisel korruptsioonivastase erikomisjoni algatatud korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu 974 SE. Eelnõu juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon, kelle esindaja menetluses on Pipi-Liis Sieman.
Otsustati:
4.1. Nimetada komisjoni poolt algatatud korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu SE974 komisjoni poolseks esindajaks menetlemisel komisjoni esimees A. Kovalenko-Kõlvart (konsensus: Rain Epler, Mario Kadastik, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Irja Lutsar, Riina Sikkut).

(allkirjastatud digitaalselt)
Anastassia Kovalenko-Kõlvart
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Airi Ausmees
protokollija